

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**
Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини»
Кафедра екології та зоології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

ННЦ «Інститут біології та медицини».

Протокол № 11 від « 15 » 04 20 25 р.

Голова вченої ради

Дмитро ЛУКАШОВ

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Переддипломна практика

для здобувачів освіти

галузь знань	10 Природничі науки
спеціальність	101 Екологія
освітній ступінь	бакалавр
освітня програма	Екологія
вид освітнього компонента	обов'язковий

Форма здобуття освіти	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	8
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма підсумкового оцінювання	диференційований залік

Пролонговано: на 20___/20___ н.р. _____ (_____) «___» 20___ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) «___» 20___ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2025

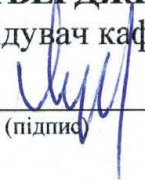
Розробники:

Гарманчук Людмила Василівна, доктор біологічних наук, професор кафедри екології та зоології

Гандзюра Володимир Петрович, доктор біологічних наук, професор кафедри екології та зоології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри екології та зоології

_____ Дмитро ЛУКАШОВ
(підпис)

Протокол № 9 від «06» березня 2025 р.

**Схвалено науково-методичною комісією
ННЦ «Інститут біології та медицини»**

Протокол № 6 від «25» 03 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____

(підпис) Тетяна ШЕВЧЕНКО

1. Мета освітнього компоненту – набуття та закріплення знань та навичок, необхідних для успішного виконання випускних робіт та ознайомлення з особливостями практичної діяльності фахівця-еколога на виробництві. В результаті проходження педагогічної практики у студентів повинні бути сформовані організаторські, комунікативні та дослідницькі вміння, що є необхідними для забезпечення професійної діяльності еколога.

2. Попередні вимоги до опанування освітнього компоненту:

Здобувач має знати:

- основні організаційні форми реалізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах;
- основні поняття і категорії педагогіки та методики викладання у вищих навчальних закладах;
- сучасні підходи до формування у студентів професійної компетентності;
- новітні освітні технології навчання у вищих навчальних закладах;
- форми, види і способи контролю й оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей;
- основи планування освітнього процесу у вищому навчальному закладі;
- завдання і функції науково-педагогічного працівника;
- вимоги до підготовки документального супроводу викладання у ЗВО;
- основні принципи, методи, види навчання у ЗВО.

Здобувач має вміти:

- визначати й аналізувати цілі, зміст, принципи, методи і прийоми навчання;
- контролювати й оцінювати рівень сформованості всіх складників професійної компетентності;
- планувати й реалізовувати різні форми організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі;
- планувати (проектувати) вивчення навчальних дисциплін;
- відбирати, структурувати зміст навчального матеріалу для проведення різних видів навчальних занять;
- використовувати знання про індивідуально-вікові особливості молоді при проведенні занять;
- застосовувати сучасні методи, прийоми та засоби навчання і виховання студентів;
- підвищувати професійні вміння, вивчати передовий педагогічний досвід.

3. Анотація освітнього компоненту:

Переддипломна практика є важливим етапом підготовки бакалаврів за спеціальністю 101-«Екологія». Вона сприяє знайомству студентів з науково-дослідними установами, вивченню напрямків і проблематики наукових досліджень, будови та експлуатації експериментального обладнання для екологічних досліджень, планування, організації й проведення досліджень, закріпленню, розширенню і поглибленню знань з теоретичних дисциплін, вивчення особливостей екологічної діяльності підприємств різного профілю.

Загальною метою усіх виробничих практик, що проходять студенти під час навчання, є закріплення теоретичних і науково-методичних знань, здобутих під час опановування теоретичного блоку загальної програми за відповідною спеціальністю. Зокрема, під час виробничої практики студенти кафедри екології та зоології використовують фундаментальні знання, набуті при вивченні нормативних курсів «Вступ до екології», «Екологія тварин», «Екологія рослин», «Моніторинг довкілля», «Екологічна безпека та техноекоекологія» тощо.

Виробнича практика формує у студентів перші вміння і навички самостійно планувати, проводити та аналізувати науковий експеримент, тобто має за мету підготовку до самостійної наукової діяльності, до творчого опрацювання української та іноземної наукової літератури з досліджуваної проблематики, до опанування методів статистично-математичної обробки даних експерименту.

Головним завданням виробничої практики є безпосередня практична підготовка до самостійної роботи на посаді лаборанта або організатора природокористування екологічних підрозділів підприємств. У зв'язку з цим, виробнича практика проводиться крім базових

підрозділів ННЦ «Інститут біології та медицини»: кафедра екології та зоології, Канівський природний заповідник, Ботанічний сад імені акад. О. Фоміна, також на базі науково-дослідних та виробничих закладів екологічного профілю, з якими укладено відповідні договори про співпрацю (зокрема, це Інститут еволюційної екології НАН України, Інститут гідробіології НАН України, Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Державне підприємство «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України»). Також широко залучаються бази установ природно-заповідного фонду України (Пирятинський НПП, НПП «Голосіївський»), підрозділів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, промислових підприємств, громадських екологічних організацій (Екологія-Право-Людина, Українська природоохоронна група UNCG) тощо.

ННЦ «Інститут біології та медицини» визначає основні цілі, задачі і організаційні форми проведення виробничої практики, розробляє і затверджує її програму. Терміни і місце практики визначається згідно індивідуальної програми здобувача, погоджуються з керівником практики і завідувачем кафедри. Загальне керівництво і науково-методичне консультування, а також контроль за виконанням освітніх завдань практики здійснюється керівником практики. Поточний контроль здійснюється керівником практики від підприємства шляхом оцінювання роботи, визначеної індивідуальною програмою, про що робляться відповідні відмітки у календарному графіку проходження практики. Наприкінці практики студент оформлює звіт. У звіті здобувач в систематизованій і логічній послідовній формі викладає суть своєї роботи із виконання програми практики. Звіт повинен відображати мету та завдання практики, конкретні заходи, що були вжиті для їх досягнення; результати про те, чого навчилися студенти під час практики і які набули навички; основні висновки. Підсумковий (семестровий) контроль здійснюється по закінченні практики у формі диференційованого заліку шляхом захисту звіту з переддипломної практики з використанням різних форм представлення та візуалізації результатів на засіданні кафедри екології та зоології.

4. Завдання (навчальні цілі):

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти). галузь знань 10 «Природничі науки», спеціальність 101-Екологія освітній компонент забезпечує набуття студентами таких *компетентностей*:

інтегральної:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

- загальних:

ЗК08. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

-спеціальних (фахових, предметних):

ФК15. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знання; 2. вміння; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
Знати				
1.1	Знати основні екологічні проблеми у сфері захисту довкілля.	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
1.2	Розуміти загальноприйняті та/або стандартні підходи та міжнародний і вітчизняний досвід сфері захисту навколишнього середовища.	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
Вміти				
2.1	Оцінювати екологічні проблеми певного виду діяльності.	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
2.2	Доносити результати власної діяльності до аудиторії	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
2.3	Брати безпосередню участь у розробці проєкту та/або практичних рекомендацій щодо збереження довкілля	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
Комунікація				
3.1	Представляти та візуалізувати результати зрозумілими для фахівців та нефахівців способами	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
3.2	Виявляти та вказувати на сильні та слабкі сторони заходів щодо збереження довкілля	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
Автономія та відповідальність				
4.1	Прогнозувати ефективність та наслідки реалізації природоохоронних заходів.	Консультації керівника практики, самостійна робота	Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри, опитування та дискусія під час захисту	10
4.2	Продемонструвати навички самостійної та командної роботи.	Самостійна робота за місцем проходження практики	Оцінка роботи керівником практики від підприємства	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	4.1	4.2
Програмні результати навчання (за освітньою програмою)										
ПР02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.	+	+						+		
ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.		+	+			+			+	
ПР05. Знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.			+					+	+	
ПР10. Уміти застосовувати програмні засоби, ГІС- технології та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення екологічних досліджень				+			+			
ПР19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження формальної освіти та самоосвіти.						+				+
ПР21. Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.			+		+				+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- поточне оцінювання (поточний контроль):

- Оцінка роботи керівником практики від кафедри та підприємства: РН 1.1-4.2 – максимум 50/мінімум 25 балів.
- Опитування та дискусія під час захисту практики: РН 1.1-4.1-50/25 балів.

-семестрове оцінювання (семестровий контроль): диференційований залік

Підсумкова оцінка з освітнього компонента, підсумковою формою контролю за яким встановлено диференційований залік, визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання. Оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються.

Обов'язковим для отримання позитивної підсумкової оцінки (60 балів і вище та «зараховано») є оформлення щоденника практики, підготовка та оформлення звіту по практиці, отримання оцінки практики від її керівника, захист звіту про практику.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

7.2. Організація оцінювання:

Форма оцінювання	Орієнтовний графік проведення	Min. балів	Max. балів
Оцінка роботи керівником практики від підприємства	Наприкінці проходження практики на підприємстві	15	25
Оцінка звітної документації керівником практики від кафедри	Перед захистом звіту	15	25
Захист звіту	У терміни, визначені дирекцією	30	50
Сума		60	100

Оцінювання виконання програми практики (виконання здобувачами усіх передбачених програмою практики завдань, оформлення щоденника практики, підготовка та оформлення звіту згідно вимог, оцінювання практики її керівником, підготовка та оформлення випускної кваліфікаційної роботи) проводиться наприкінці або по закінченні практики із урахуванням специфіки спеціалізації. Захист звіту про практику проводиться перед комісією за участю керівника практики від кафедри наприкінці або по закінченні практики із урахуванням специфіки спеціалізації (оцінюється доповідь та презентація, логічність та коректність викладання, відповідність меті та завданням практики, обґрунтування обраної теми, аргументованість відповідей на запитання).

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура освітнього компоненту

№	Назва виду роботи	Кількість годин
		Самостійна робота
1	Виконання студентом усіх передбачених програмою практики завдань	100
2	Оформлення щоденника практики	5
3	Підготовка та оформлення звіту практик	10
4	Захист звіту про практику	5
ВСЬОГО		120

Загальний обсяг – 120 год.

Самостійна робота – 120 год.

9. Рекомендовані джерела:

1. Правила оформлення курсових та кваліфікаційних робіт. Методичні рекомендації для студентів ННЦ «Інститут біології та медицини». К., 2024 р. https://biomed.knu.ua/images/stories/NMK/Documents/Baza_vnutrishnih_doc/2024/2024_Pravyla_ofarmlennia_kursovyyh_ta_kvalificaciinyh_robit_red.pdf
2. Гандзюра, В. П. (2012). *Екологія*. Київ: Сталь.
3. Горобчишин, В. А., & Проценко, Ю. В. (2013). Особливості проведення науково-дослідницьких робіт згідно з вимогами секцій біологічно-екологічного спрямування МАН. Секція «Ботаніка та зоологія». Підсекція зоологія. *Методика проведення науково-дослідницької роботи із старшокласниками (еколого-натуралістичний напрям)*, 22-24.
4. Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/ekologichnyi-monitoryng/regionalni-dopovidi-pro-stand-navkolyshnogo-seredovyshha-v-ukrayini/>
5. Абдулоєва, О. С., Подобайло, А. В., Чекан, А. С., & Тесьолкіна, Т. С. (2017). *Управління природоохоронною територією національного природного парку «Пирятинський»: науково-довідкове видання*. Київ: Талком.
6. Лукашов, Д. В., Сафранов, Т. А., & Губанова, О. Р. (2013). *Еколого-економічні основи природокористування: навчальний посібник*. Львів: Новий світ-2000.
7. Подобайло, А. В., & Яненко, В. О. (2014). *Охорона природи: Навчальний посібник до курсу «Охорона природи»*. Київ: ТОФІ КІМЕ.
8. Сафранов, Т., Лукашов, Д., Хрутьба, В., & Шелест, З. (2018). Реалізація сучасної парадигми підготовки екологів: стандарти вищої освіти України спеціальності 101-Екологія. *Професійний успіх у контексті стратегії сталого розвитку: освіта, економіка, екологія*, (1), 86-121.
9. Сафранов, Т. А., Губанова, О. Р., & Лукашов, Д. В. (2013). *Еколого-економічні основи природокористування*. Львів: Новий світ.
10. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
11. Загальна екологія : підручник / Л.І. Соломенко, В.М. Боголюбов, А.М. Волох ; вид. третє випр. і доп. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 346 с. ISBN 978-966 ..
12. Довгалюк Є.О., Подобайло А.В. Фандрайзинг для природоохоронних організацій. Навчальний посібник. – Київ, 2025. – 38 с. https://biomed.knu.ua/images/stories/Kafedry/Ecol_zool/Library/Fandraizynh_dlia_pryrodookhronnykh_orhanizatsii_Metodychni_rekomendatsii_compressed.pdf
13. Моніторинг та охорона біорізноманіття: планування відбору проб. Методичні рекомендації / Укладачі Проценко Ю.В., Ляшенко В.А. – Київ: 2025. – 50 с. https://biomed.knu.ua/images/stories/Kafedry/Ecol_zool/Library/Monitorynh_ta_okhorona_bioriznomanittia.pdf
14. Нормування антропогенного навантаження на довкілля. Методичні рекомендації до практичних занять / Упорядник: Карлашук С.В. – Київ: 2025. – 167 с. https://biomed.knu.ua/images/stories/Kafedry/Ecol_zool/Library/Normuvannia_antropohennoho_navantazhennia_na_dovkillia_compressed.pdf
15. Інструментальні методи дослідження якості довкілля (курс лекцій) / Укладач: проф. Лукашов Д.В. – Київ, 2018. – 114 с. https://biomed.knu.ua/images/stories/Kafedry/Ecol_zool/Library/Instrumentalni_metody_doslidzhennia_yakosti_dovkillia_compressed.pdf